

Vergaderjaar 2017–2018

26 150

Algemene Vergadering der Verenigde Naties

Nr. 167

**BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR
BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 oktober 2017

Hierbij bied ik u het verslag aan van de 72^e AVVN van 18 tot 22 september 2017.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A.G. Koenders

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

VERSLAG VAN DE 72ste ALGEMENE VERGADERING VAN DE VERENIGDE NATIES

Geachte voorzitter,

Van 18 tot 22 september jl. vond in New York de ministeriële week plaats die traditiegetrouw de nieuwe zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) inluit. Het Koninkrijk werd tijdens deze week vertegenwoordigd door Minister-President Rutte, Minister-President Ruggenaath van Curaçao, Minister Koenders en Minister Ploumen. Hare Majesteit de Koningin (HMK) nam deel in haar hoedanigheid van speciale pleitbezorger van de VN secretaris-generaal voor inclusieve financiering voor ontwikkeling. Minister-President Marlin van Sint Maarten moest in verband met de gevolgen van orkaan Irma afzien van deelname. Premier Eman was niet aanwezig in verband met de verkiezingen op Aruba.

Deze brief bevat een verslag van de besprekingen en uitkomsten van belangrijkste formele bijeenkomsten, side-events, bilaterale gesprekken en overige evenementen die plaatsvonden tijdens de ministeriële week. De focus daarbij ligt op de inzet van het Koninkrijk voor deze week zoals uiteengezet in de brief aan Uw Kamer d.d. 1 september 2017 (Kamerstuk 26 150, nr. 163). Het verslag van de gehele 72^e zitting van de AVVN, die nog duurt tot september 2018, zal worden toegevoegd aan de inzetbrief voor de 73^e AVVN die Uw Kamer voorafgaand daaraan zal toegaan.

Belang van de VN voor het Koninkrijk

De openingsweek van de Algemene Vergadering stond dit jaar voor ons Koninkrijk in belangrijke mate in het teken van het lidmaatschap van de VN-Veiligheidsraad (VNVR) in 2018. In de toespraak van Minister-President Rutte voor de Algemene Vergadering presenteerde het Koninkrijk zich als actief, pragmatisch en innovatief partner van de VN, die zich zal inzetten voor meer veiligheid voor burgers en een modernere VN, toegerust voor de dreigingen van deze tijd. Wij hebben ook iets te bieden, zoals onze ervaringen met de geïntegreerde (3D: «*development, defence and diplomacy*») inzet in MINUSMA en de expertise van het Koninkrijk op het terrein van watermanagement.

Minister-President Rutte, Minister-President Rhuggenaath van Curaçao en Minister Koenders hebben overleg gevoerd met leden van de VNVR en andere relevante partners over de vele onderwerpen die de agenda van de Raad bepalen. Als inkomend lid nam het Koninkrijk ook al deel aan een aantal bijeenkomsten voor gekozen leden van de VNVR. Zo was Nederland samen met Italië gastheer van een evenement voor gekozen VNVR-leden over de *Responsibility to Protect*.

Ander belangrijk centraal thema van de ministeriële week was de VN-hervormingsagenda. Voorafgaand aan de opening van het Algemeen Debat was er een bijeenkomst over de hervormingen van de VN, voorgezeten door de secretaris-generaal van de Verenigde Naties (SGVN) Guterres en de Amerikaanse president Trump, waarbij Minister Koenders aanwezig was. De bijeenkomst liet eensgezindheid zien over stappen om de Verenigde Naties te hervormen tot een effectiever en efficiënter systeem voor vrede, veiligheid en ontwikkeling. President Trump gaf hierbij aan dat het niet zozeer ging om een «goedkopere» maar vooral om een «betere» VN. Nederland was één van de 142 landen die een *Declaration of Support for United Nations Reform* tekende, om daarmee ook steun te betuigen aan de hervormingsagenda van de SGVN.

Tijdens het gesprek tussen de SGVN en de Nederlandse delegatie sprak Guterres zijn grote waardering en dank uit voor de rol die het Koninkrijk zowel in de VN als op het wereldtoneel speelt. De SGVN noemde met name de Nederlandse bijdrage op het gebied van humanitaire steun, ontwikkelingssamenwerking, *peacekeeping*, veiligheidsvraagstukken, mensenrechten en gendervraagstukken. Minister-President Rutte onderstreepte het belang van de door de secretaris-generaal ingezette hervormingen op het gebied van veiligheid, ontwikkeling en management. Verder werd gesproken over de situatie in Sint Maarten, Jemen en het lidmaatschap van Nederland van de VNVR in 2018.

Minister Ploumen sprak tijdens de AVVN steun uit voor de hervormingsagenda van de SGVN als voorwaarde voor het behalen van de 2030-agenda voor duurzame ontwikkeling. Daarbij is voor Nederland het tegengaan van fragmentatie en betere samenwerking tussen VN organisaties in de landen waarin ze werkzaam zijn essentieel. Er was onder de lidstaten brede steun voor de notie dat ontwikkeling een kernvereiste is voor veiligheid en menselijke waardigheid. «*The commitment to leave no one behind*» werd hierbij vaak genoemd.

Ondanks de grote steun die vanuit de lidstaten werd uitgesproken voor hervorming van de VN, is het zeker geen gelopen race voor de voorstellen van de SGVN. De algemene bewoordingen die tijdens het openingsdebat gebruikelijk zijn verhullen de verschillen van inzicht tussen lidstaten op de details die juist in de praktijk het verschil moeten gaan maken.

Orkaan Irma

De gevolgen van orkaan Irma zijn tijdens en *en marge* van de AVVN uitgebreid aan de orde gekomen tijdens bijeenkomsten en gesprekken. Zo sprak Minister-President Rutte met de Franse president en de Britse premier over afstemming van de noodhulp en organisatie van de wederopbouw op de Caribische eilanden.

Op 18 september heeft het Koninkrijk deelgenomen aan twee bijeenkomsten en marge van de AVVN. Op initiatief van de Britse Minister van Buitenlandse Zaken spraken getroffen landen en de Europese overheden met gebiedsdelen of landen in de regio (Nederland, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk) met elkaar en met de VN en EU over betere coördinatie in de respons na Irma. Aansluitend vond een drukbezochte openbare bijeenkomst plaats over Irma voorgezeten door de voorzitter van de AVVN en de SGVN.

De bijeenkomsten onderstreepten de ernst van klimaatverandering voor de regio, die steeds vaker te maken zal krijgen met extreme weersverschijnselen, en de noodzaak om werk te maken van de implementatie van het Klimaatakkoord van Parijs. Ook werd gewezen op het belang de weerbaarheid van de gemeenschappen te vergroten.

Het Koninkrijk heeft tijdens de bijeenkomsten een overzicht gegeven van de gevolgen van de vernietigende kracht van orkaan Irma voor de Bovenwindse Koninkrijksdelen, en met name voor Sint Maarten, en gewezen op de gemeenschappelijke crisisrespons vanuit alle delen van het Koninkrijk. Ook is van de gelegenheid gebruik gemaakt om de internationale gemeenschap te bedanken voor de ondersteuning. Een les getrokken na de orkaan van 1995 is om direct de lokale gemeenschap en de private sector te betrekken bij wederopbouw. Ook is het noodzakelijk om internationaal gemeenschappelijk op te trekken. Een uitdaging daarbij wordt gevormd door de verschillende structuren van overheden in de

regio: zelfstandige landen, overzeese gebiedsdelen of autonome landen binnen een groter Koninkrijk.

Het Koninkrijk heeft een pleidooi gehouden voor de instelling van een speciaal vertegenwoordiger van de SGVN voor klimaat en veiligheid. Deze speciaal vertegenwoordiger zou een integrale benadering van de nexus klimaatverandering en veiligheid binnen de VN-context kunnen aanjagen en *Disaster Risk Reduction* zou een van haar of zijn taakvelden moeten zijn.

Internationale Handel

Op 20 september nam de Minister-President deel aan het *Bloomberg Global Business Forum*. Michael Bloomberg, voormalig burgemeester van New York, bracht die dag meer dan 30 staatschefs en regeringsleiders en 100 *Chief Executive Officers* (CEO's) bij elkaar om over de toekomst van de wereldeconomie te spreken. De Minister-President nam deel aan een panel over vrijhandel met o.a. de premier van Canada. Het panel werd gemodereerd door Christine Lagarde, directeur van het *International Monetary Fund* (IMF). In zijn interventie sprak Minister-President Rutte over de uitdagingen om globalisering op een eerlijke en duurzame manier te organiseren. En marge van het paneloptreden vonden gesprekken plaats met het aanwezige bedrijfsleven over Nederland als vestigingsland.

Vrede en Veiligheid

Op 18 september jl. gaf Nederland gehoor aan de oproep van de SGVN om in de strijd tegen Seksuele Uitbuiting en Misbruik door VN-personeel (SEA) een aantal nieuwe afspraken te maken, inclusief extra zorg voor slachtoffers. Daarvoor ondertekende Nederland een *compact* met de VN. Uiteindelijk hebben 72 lidstaten dit compact ondertekend. Nederland is bovendien op uitnodiging toegetreden tot de zogenaamde *Circle of Leadership*; een hoog politiek forum, bestaande uit 59 lidstaten, dat o.a. de gemaakte afspraken en maatregelen tegen SEA zal monitoren.

En marge van de Algemene Vergadering vond in de VNVR een open debat plaats over de hervorming van VN-vredesmissies. De VNVR nam bij deze gelegenheid resolutie 2378 aan, waarin de noodzaak om de effectiviteit en efficiëntie van vredesmissies te vergroten wordt onderstreept. De resolutie werd gesponsord door 61 landen, waaronder Nederland.

Ook presenteerden SGVN Guterres en Wereldbankpresident Kim de eerste bevindingen en aanbevelingen van een unieke, gezamenlijke studie naar de meeste effectieve manieren om gewelddadig conflict te (helpen) voorkomen. Nederland bepleit in diverse fora om de aanbevelingen van de studie om te zetten in concrete acties.

Op het gebied van nucleaire ontwapening woonde Nederland een ministeriële bijeenkomst bij van het *Non-Proliferation and Disarmament Initiative* (NPDI). Mede op Nederlandse voorspraak werd afgesproken dat het NPDI naar concrete nieuwe initiatieven zal zoeken, en daarbij ook gevoelige onderwerpen zoals het kernwapenverbod en de massavernietigingswapenvrijzone in het Midden-Oosten niet zal schuwen. Daarnaast heeft Nederland deelgenomen aan de tweejaarlijkse Conferentie voor het Faciliteren van de Inwerkingtreding van het Alomvattend Kernstop Verdrag (CTBT). Dit jaar werd de urgentie van inwerkingtreding weer onderstreept door de meest recente kernproef door Noord-Korea (op 3 september jl.). De conferentie resulteerde in een eindverklaring waarin naast het herbevestigen van het belang van het verdrag als stap richting ontwapening, een lijst van 14 concrete acties ter bevordering van inwerkingtreding wordt vastgesteld.

Op 18 september nam Nederland op ministerieel niveau deel aan de *Friends of Syria* bijeenkomst, onder leiding van de Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken Tillerson. De Verenigde Staten (VS) riep in deze bijeenkomst op tot de noodzaak om zo snel mogelijk het Astana proces af te ronden en terug te keren naar het Genève proces. De VS stelde ook een zogenaamde *roadmap* voor die bestaat uit de-escalatie, stabilisatie en het politiek proces. Daarbij was onder de deelnemende landen brede consensus dat steun bij wederopbouw pas zal worden geleverd als het politiek proces goed op gang is. Minister Koenders bepleitte de noodzaak voor een duurzame oplossing voor het conflict en daarmee een terugkeer naar het politiek proces in Genève. Ook bepleitte Nederland dat de oppositie zich eensgezind moet organiseren en zich realistisch moet opstellen in de vredesbesprekingen.

Nederland nam tevens op 21 september op hoog-ambtelijk niveau deel aan de *High-level meeting on the Syria crisis*, onder leiding van EU hoge vertegenwoordiger (EUV) Mogherini en EU commissaris Stylianides. EUHV Mogherini kondigde aan dat de EU in de lente van 2018 een tweede Brusselconferentie zal organiseren, waarbij het zgn. Brussel-proces zal worden opgericht. Dit proces zal zich richten op humanitaire en stabiliseringshulp en verzoening, om zo de Syrische bevolking te ondersteunen. Het proces zal complementair zijn aan het Genève en Astana proces. De Europese deelnemende landen benadrukten dat een geloofwaardige politieke transitie voorwaarde blijft voor EU-betrokkenheid bij de wederopbouw van Syrië. Dat geldt ook voor Nederland.

Bij de *Ad Hoc Liaison Committee* (AHLC) stond de ontwikkeling van de Palestijnse economie en Palestijnse instituties centraal. De deelnemers onderstreepten het belang van economische groei voor het behoud van de twee-statenoplossing. De groeiende humanitaire crisis in Gaza stond eveneens centraal in de bijeenkomst. De deelnemers riepen de partijen op concrete stappen te zetten om het gebrek aan water en energie op te lossen.

Nadat de situatie in de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR) na de verkiezingen van begin 2016 verbeterde, is de situatie in het land sinds begin 2017 weer verslechterd. In een bilateraal gesprek met de Centraal-Afrikaanse Minister van Buitenlandse Zaken Doubane sprak Minister Ploumen haar zorgen uit over de escalatie van het geweld in de CAR en kondigde zij een humanitaire bijdrage van EUR 2,5 miljoen aan. Tevens nam Nederland op 19 september deel aan de *high-level meeting* over CAR, waarin deelnemers zorgen over de situatie uitten en steun benadrukten voor het land en het belang van het werk van de *United Nations Multidimensional Integrated*

Stabilization Mission in the Central African Republic (MINUSCA).

Op 20 september vond op initiatief van Nederland een kleinschalige besloten bijeenkomst plaats over Burundi. De inzet was om gezamenlijk te zoeken naar openingen om de door de Oost-Afrikaanse gemeenschap geleide Inter-Burundese dialoog te versnellen, de mensenrechtensituatie te verbeteren en betrekkingen tussen Burundi en internationale actoren te normaliseren. De bijeenkomst was een bevestiging van de rol van Nederland als vertrouwde, objectieve partner in Burundi.

De SGVN organiseerde op 20 september een bijeenkomst voor alle VN-lidstaten over Libië. Op deze bijeenkomst presenteerde de nieuwe VN-gezant voor Libië, Ghassan Salamé, een nieuw plan om uit de politieke crisis te komen. Het plan bevat een raamwerk voor nieuwe onderhandelingen tussen de Libische groepen en instituties die het

politiek akkoord voor Libië uit 2015 moeten heronderhandelen. De internationale gemeenschap inclusief Minister Koenders spraken steun uit voor de nieuwe plannen.

Op 17 september nam Nederland deel aan twee *high-level* bijeenkomsten over de situatie in de Democratische Republiek Congo (DRC). De voortdurende politieke impasse heeft zijn weerslag op de veiligheidssituatie in de DRC, waar in de loop van 2017 verschillende nieuwe brandhaarden zijn ontstaan. Nederland tracht als voorzitter van de Internationale Contactgroep Grote Meren bij te dragen aan een eenduidige internationale respons om het verkiezingsproces op acceptabele wijze te laten verlopen en verder geweld in de DRC te mitigeren.

Over Mali was de internationale gemeenschap eensgezind; de uitvoering van het vredesakkoord verloopt te traag. De aanwezigen bij de *High-level meeting* Mali op 20 september benadrukten het belang van spoedige en inclusieve uitvoer van alle onderdelen van het vredesakkoord, en de essentiële rol die MINUSMA hierin speelt.

Rechtsorde, mensenrechten en accountability

De Nederlandse delegatie heeft zich tijdens verschillende bijeenkomsten sterk gemaakt voor de thema's rechtsorde, mensenrechten en *accountability*.

Minister Koenders was op 19 september samen met de Britse Minister van Buitenlandse Zaken, Boris Johnson, en de permanent vertegenwoordiger van de Verenigde Staten bij de VN, Nikki Haley, *co-host* van een evenement om hervorming van de VN-Mensenrechtenraad te stimuleren. Minister Koenders heeft hierbij opgeroepen gezamenlijk te werken aan de versterking van de effectiviteit en geloofwaardigheid van de Mensenrechtenraad. Dit kan volgens Nederland onder meer worden gedaan door meer competitie bij de verkiezing van leden van de Mensenrechtenraad en het gebruik van objectieve mensenrechtenstandaarden bij de behandeling van schendingen. Nederland zal ten behoeve van hervorming verdere initiatieven ontplooiën in de Mensenrechtenraad in Genève. Nadere informatie daarover zal u toegaan in een brief met een verslag van de 36e Mensenrechtenraad (Kamerstuk 26 150, nr. 166).

Daarnaast sprak Minister Koenders tijdens de sessie *Building the foundations for justice in Syria* op 21 september over het belang van de Syrië bewijzenbank (IIIM). De Minister noemde het IIIM de «*second-best*» optie voor gerechtigheid voor het Syrische volk, aangezien de situatie, door de verdeeldheid in de VNVR, voorlopig niet zal worden doorverwezen naar het Internationaal Strafhof. Hij benadrukte de lange-termijn *commitment* die daarvoor nodig is, en zegde in dat verband een additionele bijdrage toe van Nederland van EUR 1,5 miljoen voor 2018 en 2019.

Minister Ploumen opende op 20 september een bijeenkomst over gelijke rechten voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgenders en intersekse (LHBTI) georganiseerd door de UN LHBTI Core Group die Nederland samen met Argentinië voorziet. Naast Minister Ploumen spraken bewindspersonen uit onder meer Canada, Costa Rica, Brazilië, Noorwegen en Malta over de positieve ontwikkelingen en de blijvende uitdagingen bij de realisatie van gelijke rechten voor LHBTI's. Daarbij kwamen ervaringen uit de nationale en internationale context aan de orde. De recente aanstelling door de VN van een onafhankelijk expert voor seksuele oriëntatie en genderidentiteit werd veelvuldig als positief voorbeeld genoemd.

Minister-President Rutte en Minister Ploumen spraken op 20 september met Malala Yousafzai over haar werk op het gebied van toegang tot onderwijs voor meisjes. Zij spraken over Malala's nieuwe *Friends of Education* initiatief. Ook is gesproken over de door Nederland en de EU ondersteunde onderwijsprojecten ten behoeve van Syrische vluchtelingen in Turkije en Libanon.

Het onderwerp *Responsibility to Protect* (R2P) kwam aan de orde tijdens een ministeriële ronde tafel bijeenkomst van Nederland en Italië. Nederland riep op tot nauwere samenwerking in VNVR-verband tussen de gekozen leden van de Raad.

Nederland was op hoogambtelijk niveau tevens aanwezig bij de lancering van de *Global Alliance to end trade in goods used for torture and death penalty* op 18 september met als doel de export van desbetreffende goederen te controleren, en bij het debat *Torture during interrogations – Illegal, Immoral and Ineffective* (22 september).

Over het onderwerp *International Criminal Court* (ICC) heeft Nederland tijdens het panel *Completing the legacy of Nuremberg: Activating the jurisdiction of the ICC over the crime of aggression in 2017* op 20 september steun uitgesproken voor een spoedig activeringsbesluit over de inwerkingtreding van de rechtsmacht van het strafhof over het misdrijf agressie.

Bestrijding van terrorisme en gewelddadig extremisme

Op 20 september vond een bijeenkomst plaats onder leiding van Minister-President May (Verenigd Koninkrijk), president Macron (Frankrijk) en Minister-President Gentiloni (Italië) om het onlangs door Facebook, Twitter, Microsoft en YouTube opgerichte *Global Internet Forum to Counter Terrorism* (GIFCT) te presenteren en bedrijven aan te moedigen hun verantwoordelijkheid te nemen in het bestrijden van online terrorisme en extremisme.

Minister-President May riep techbedrijven op extremistische propaganda binnen twee uur te detecteren en te verwijderen en overheden om het GIFCT te ondersteunen. President Macron riep op meer te investeren in (technische) instrumenten om extremistische content van het internet te verwijderen. In zijn interventie riep Minister-President Rutte op tot het identificeren en verwijderen van extremistische content en het strafrechtelijk vervolgen van de daders. Ook benadrukte hij het belang van samenwerking met de private sector en het maatschappelijk middenveld en het bevorderen van alternatieve boodschappen. Tot slot hield hij een pleidooi voor behoud van online vrijheden en het bewaken van democratische waarden. Door de techbedrijven werd ingegaan op de stappen die reeds waren gezet in de strijd tegen extremisme online en de noodzaak van samenwerking tussen het bedrijfsleven, de overheid en het maatschappelijk middenveld.

Overige interventies benadrukten o.a. het belang van betrokkenheid van jeugd, ontwikkeling van tegengeluid, regionale samenwerking en betrokkenheid van kleinere techbedrijven.

Op 18 en 20 september vonden de *Coordinating Committee* (CoCo) en de jaarlijkse ministeriële bijeenkomst van het *Global Counterterrorism Forum* (GCTF) plaats onder voorzitterschap van Nederland en Marokko. Het GCTF is een forum waarin complementair aan de VN aan terrorismebestrijding wordt gewerkt. Het voorzitterschap is door de GCTF-leden unaniem met twee jaar verlengd. Ook werden de nieuwe co-voorzitters van de verschillende werkgroepen in het GCTF officieel bekrachtigd. Hiermee

blijft Nederland ook de komende jaren sturend in de agenda van de internationale strijd tegen terrorisme. Meer dan 20 leden namen deel op hoog politiek niveau, waardoor het belang van de gezamenlijke strijd tegen terrorisme internationaal werd onderstreept. De noodzakelijke rol die het GCTF speelt werd officieel bekrachtigd door het aannemen van het *GCTF Ministerial Statement*. Met dit statement hebben alle dertig leden zich ook voor de toekomst gecommitteerd aan het GCTF. Tijdens de bijeenkomsten is teruggeblikt op behaalde resultaten en vooruitgekeken naar de toekomstige inzet. Twee GCTF *good practice documents* (beleidsaanbevelingen) zijn het afgelopen jaar ontwikkeld en officieel aangenomen, gericht op:

- Het beschermen van *soft targets*; openbare gelegenheden zoals hotels, concerten of voetbalwedstrijden.
- Het tegengaan van het online verspreiden van extremistische gedachtengoed.

Er zijn drie nieuwe initiatieven gelanceerd waar het GCTF zich de komende periode op zal gaan richten:

- De rol van families bij terugkeer (op initiatief van NL en de VS).
- De nexus tussen georganiseerde internationale criminaliteit en terrorisme (op initiatief van NL).
- *Homegrown* gewelddadig extremisme (op initiatief van de VS en MAR).

Tijdens de door de Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken Tillerson en de Iraakse Minister van Buitenlandse Zaken Jafaari georganiseerde bijeenkomst van de anti-ISIS Coalitie op 22 september bleek eens te meer dat de Coalitie eensgezind is over het voortzetten van de strijd tegen ISIS. Nederland heeft tijdens deze bijeenkomst niet alleen het belang van goed aansluitende stabilisatie en wederopbouw genoemd, maar ook als enige coalitiegenoot specifiek gewezen op het belang van naleving van de mensenrechten en het humanitaire oorlogsrecht.

Humanitaire hulp

Op 21 september vond het *high-level event* plaats over het voorkomen van (dreigende) hongersnoden in Jemen, Somalië, Zuid-Sudan en Noord-Oost Nigeria en over de noodhulp die aan de getroffen bevolking in deze gebieden is geleverd. De snelle opschaling van middelen die de internationale gemeenschap, waaronder Nederland, beschikbaar heeft gesteld, heeft ertoe geleid dat hongersnood kon worden beteugeld. Dit laat onverlet dat meer mensen ernstig voedseltekort hebben. Er bestaat brede overeenstemming over de expliciete verbanden tussen conflict en honger en het belang van verantwoordingsmechanismen om schendingen van het internationaal humanitair oorlogsrecht aan te pakken. De noodzaak van versterkte samenwerking tussen de VN en de Wereldbank om hongersnoden in bovengenoemde landen te voorkomen, werd tijdens het event onderstreept. Nederland veroordeelde het gebruik van honger als oorlogstactiek in Zuid-Sudan en de belemmeringen van humanitaire toegang in Jemen, en riep op om schendingen van internationaal humanitair oorlogsrecht te vervolgen. Ook werd gewezen op het gezamenlijke initiatief van Nederland, Italië en Zwitserland dat beoogt in VNVR-kader de verbanden tussen conflict en honger bloot te leggen om zo tot concrete aanbevelingen voor het voorkomen en bestrijden van hongersnood te komen. Nederland zegde een aanvullend bedrag van ruim EUR 9 miljoen toe voor hulp aan mensen in Jemen (EUR 2,5 miljoen), Somalië (EUR 1 miljoen), de buurlanden van Zuid-Sudan die veel Zuid-Sudanese vluchtelingen opvangen (EUR 2 miljoen) en de Tsjaadmeerregio (EUR 3,8 miljoen), alsmede een extra bijdrage aan het *World Food Programme* (WFP) van EUR 5 miljoen.

Buiten dit overkoepelende overleg waarin de relatie tussen conflict en honger aan bod kwam, waren er ook bijeenkomsten over de individuele crisisgebieden. In een bijeenkomst georganiseerd door de VN werd de schrijnende situatie in Zuid-Sudan besproken. Nederland, andere donoren en humanitaire organisaties benadrukten het door mensen veroorzaakte karakter van de crisis en de verantwoordelijkheid van de overheid om via nationale dialoog het conflict duurzaam te beëindigen. Ook onderstreepte Nederland de blijvende steun aan de getroffen bevolking in Zuid-Sudan. In een vergelijkbaar gesprek georganiseerd door de VN *Office for the Coordination of Humanitarian Affairs* (OCHA) over Nigeria en de Tsjaadmeerregio kondigde Nederland de hierboven genoemde extra bijdrage bestemd voor voedselhulp in Tsjaad aan en benadrukte het belang van onderwijs als wapen tegen extremisme. In een door Nederland medegeorganiseerde bijeenkomst werd de verslechterende humanitaire situatie in Jemen besproken. Deze verslechtering komt mede door een grote cholera-uitbraak. Nederland riep andere landen op ook meer bij te dragen. Het resultaat is EUR 207 miljoen extra internationale steun voor humanitaire hulp. Daarnaast riep Nederland op om de humanitaire en commerciële toegang te verbeteren.

Minister Ploumen sprak op 18 september met de *Commissioner-General* van de *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA), Pierre Krähenbühl. Zij deelde zorgen over de financiering van UNRWA en kondigde aan dat Nederland EUR 6 miljoen extra bij zal dragen aan het algemeen fonds van UNRWA. Verder benadrukte zij het belang van de ervaring van UNRWA bij langdurige opvang van vluchtelingen in discussies over samenwerking tussen humanitaire en ontwikkelingspartners. Tijdens het event *New Horizons for Sustainable Funding for UNRWA* is eveneens het belang en de zorgwekkende financiële situatie van UNRWA besproken. Naast Nederland, kondigden ook landen als Zweden, Pakistan, Turkije, Verenigde Staten, Verenigde Arabische Emiraten, Zwitserland, Canada en Maleisië extra bijdragen aan.

Nederland was mede-organisator van een bijeenkomst over gezondheidszorg in conflictsituaties. De focus lag op de gebrekkige implementatie van VNVR-resolutie 2286 gericht op de bescherming van medische faciliteiten in conflictsituaties, onder andere vanwege het ontbreken van verantwoordingsmechanismen om daders van schendingen aan te pakken. Nederland sprak de intentie uit om het thema aandacht te geven tijdens het lidmaatschap van de VNVR, onder andere via landen-specifieke resoluties en door consequent aan te dringen op vervolging van schendingen van internationaal recht. Gedegen dataverzameling over aanvallen op medisch personeel en medische faciliteiten is van belang om aanvallen aan de kaak te blijven stellen.

Duurzame ontwikkeling (SDG's en klimaatverandering)

Minister-President Rutte, Minister-President Ruggenaath en Minister Ploumen namen deel aan verschillende bijeenkomsten over duurzame ontwikkeling. Zo onderstreepte Minister-President Rutte op 21 september, als lid van het *High-Level Panel on Water*, in een gezamenlijke verklaring het belang van water voor duurzame ontwikkeling. Hij benadrukte ook de Nederlandse inzet met betrekking tot de lange termijn politieke, sociale, ecologische en economische belangen van water en de uitkomsten van de mondiale multi-stakeholder dialoog die Nederland het afgelopen jaar heeft opgezet. Minister-President Rutte lichtte de resultaten van deze dialoog toe in aanwezigheid van SGVN Guterres, Wereldbankpresident Kim en een aantal andere regeringsleiders en staatshoofden.

In een gesprek met Minister Ploumen gaf *United Nations Development Programme* (UNDP) hoofd Achim Steiner aan hoe UNDP wil kunnen reageren op verzoeken van nationale overheden (en andere VN organisaties) om technische ondersteuning in de implementatie van de SDGs. Minister Ploumen gaf aan dat UNDP ervoor moet waken dat het niet te versnipperd raakt. Ook benadrukte zij dat Nederland graag ziet dat UNDP haar middelen vooral inzet in de minst-ontwikkelde landen.

Tijdens de bijeenkomst van de *Global Deal for Decent Work and Inclusive Growth* (18 september) benadrukte Minister Ploumen het belang van Eerlijk Werk wereldwijd en de steun aan de *Global Deal*. In haar reactie op de discussie koppelde Minister Ploumen de Eerlijk Werk agenda aan de Nederlandse multi-stakeholderbenadering voor duurzame waardeketens. Nederland zal de volgende onderwerpen delen met het secretariaat van de *Global Deal*: IMVO convenanten, versterking van sociale dialoog, tegengaan van kinderarbeid en verduurzaming van de textielsector.

Minister Ploumen was daarnaast op 21 september aanwezig bij de lancering van de *World Benchmarking Alliance* (WBA). Zij benadrukte in een *keynote speech* het belang van multi-stakeholder dialoog en gezamenlijk optreden om tot meer duurzame bedrijfsvoering te komen. De WBA legt zich toe op het ontwikkelen van publiek toegankelijke indices die de duurzaamheidsinspanningen van bedrijven inzichtelijk én vergelijkbaar maken. Nederland draagt bij aan dit initiatief via steun aan het Nederlandse *Index Initiative*.

Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR)

Tijdens een panel van UNICEF over *Accelerating efforts to eliminate child marriage in Africa by 2030/UNGA Child Marriage funders» reception* op 18 september benadrukte Minister Ploumen het economische potentieel dat het beëindigen van kindhuwelijken in Afrika kan hebben. De huidige voortgang is te traag is om het gestelde doel in 2030 te bereiken.

Nederland nam ook deel aan een panel over SRGR in humanitaire situaties (19 sept), georganiseerd door de *World Health Organization* (WHO). De noodzaak van dataverzameling kwam hierin duidelijk naar voren.

Tijdens een overleg over het inzetten van data voor *evidence-based* beleid op gebied van SRGR bracht Nederland het belang naar voren van innovatieve aanpakken en het gebruik van data om SRGR-gerelateerde onderwerpen bespreekbaar te maken, met name bij de doelgroep van jongeren tussen de 10 en 14 jaar.

De beweging *She Decides* is en marge van de AVVN op diverse manieren in de aandacht gekomen en bestendigd. Tijdens de *She Decides Torch-bearers meeting* (18 september) toonden veel landen en partijen zich betrokken bij de *She Decides* beweging. Minister Ploumen benadrukte het belang van transparantie over financiële toezeggingen en stelde voor dat Nederland hierin het voortouw neemt. Bij het *Guardian event Maintaining the momentum of the SDG's* op 19 september gaf Minister Ploumen een *keynote speech* over de *global gender gap* als economische ramp en onderstreepte ook het mensenrechtenperspectief. Ze kondigde hier EUR 4 miljoen aan voor SRGR in Mozambique in het kader van *She Decides*. Ook was Minister Ploumen aanwezig bij het *Goalkeepers event* van de *Bill and Melinda Gates Foundation* op 20 september. Het kabinet kon op veel waardering rekenen voor de inzet op het gebied van vrouwenrechten en gendergelijkheid en om de *She Decides* campagne.

MH-17

Nederland, Australië, België, Maleisië en Oekraïne bekrachtigden en marge van de AVVN op 20 september in New York hun politieke steun én samenwerking ten behoeve van de vervolging van MH17-verdachten in Nederland. Namens het kabinet zette Minister Koenders samen met zijn ambtgenoten uit de andere landen zijn handtekening onder afspraken die daarover gemaakt zijn.

Zoals bekend werken de autoriteiten van de vijf landen samen in het strafrechtelijk onderzoek, het *Joint Investigation Team* (JIT). Met de schriftelijke overeenkomst verbinden deze landen zich duurzaam aan de vervolging en berechting van verdachten en spreken zij af zich gezamenlijk te blijven inzetten voor de uitvoering van resolutie 2166 van de VNVR. Eerder dit jaar is Uw Kamer geïnformeerd [Kamerstuk 33 997, nr. 98] dat de JIT-landen samen hebben besloten dat de vervolging en berechting in Nederland zal plaatsvinden.